

Bài giảng 16

Phân bổ gánh nặng thuế

Đỗ Thiên Anh Tuấn

Chương trình Giảng dạy Kinh tế Fulbright

Nội dung

- Tại sao những người gánh chịu thuế sau cùng có thể khác với người bị áp thuế chính thức?
- Yếu tố nào quyết định người gánh chịu thuế?
- Tại sao có sự khác biệt giữa tác động dài hạn và ngắn hạn của thuế?
- Tại sao một số thuế có vẻ khác nhau nhưng lại tương đương nhau?

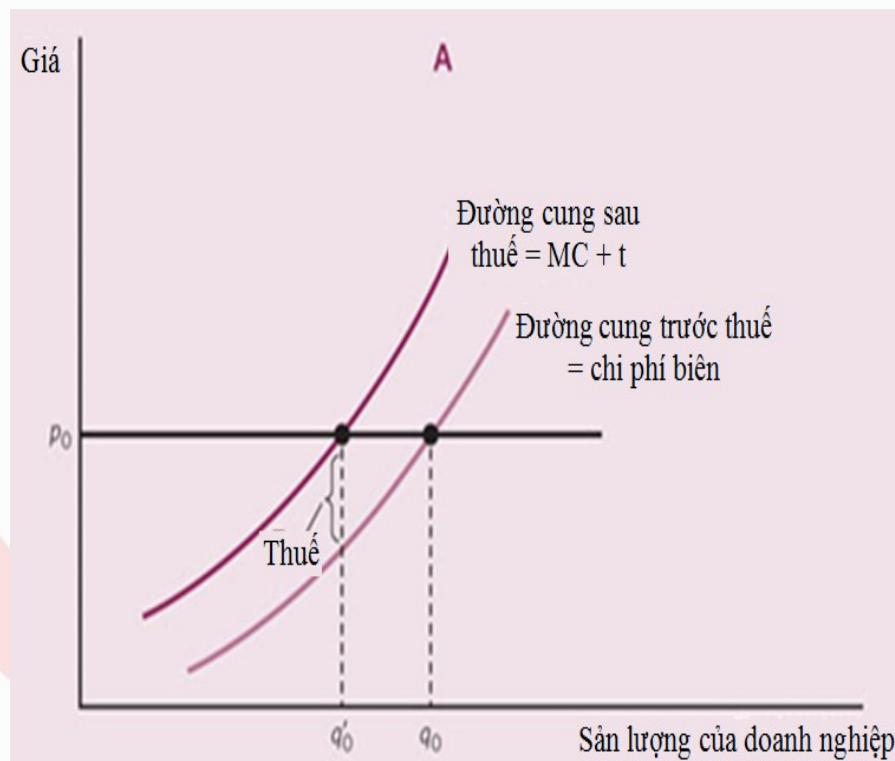
Gánh nặng thuế là gì?

- *Gánh nặng thuế* là gánh nặng kinh tế thật sự của một loại thuế.
- *Gánh nặng thuế* là chênh lệch giữa thu nhập thực của cá nhân trước và sau khi áp thuế, sau khi điều chỉnh đầy đủ về giá và lượng.
- Phạm vi tác động của thuế phụ thuộc vào việc nền kinh tế có tính cạnh tranh không; nếu có, lúc đó phạm vi tác động phụ thuộc vào hình dạng đường cung và đường cầu.

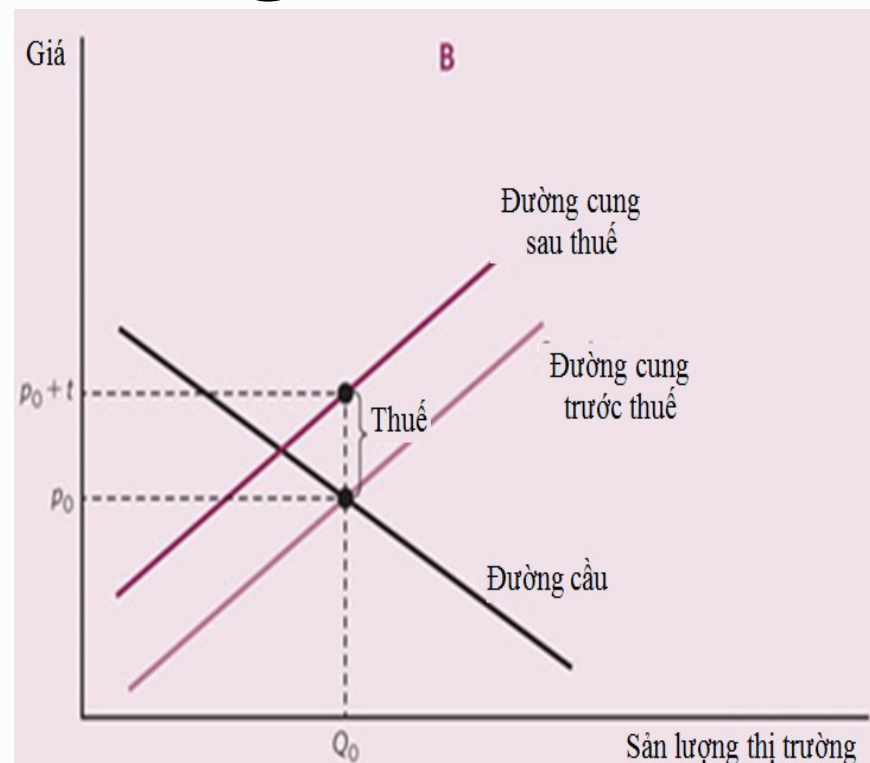
Ai chịu gánh nặng thuế?

- Ai chịu gánh nặng thuế giá trị gia tăng?
 - Câu hỏi chính sách: Ai được hưởng lợi nếu chính phủ miễn thuế VAT phân bón?
- Thuế thu nhập doanh nghiệp?
- Thuế thu nhập cá nhân?
- Thuế nhập khẩu?
- Thuế môi trường đối với xăng dầu?
- Thuế thân?

Ảnh hưởng của thuế hàng hóa đối với cung

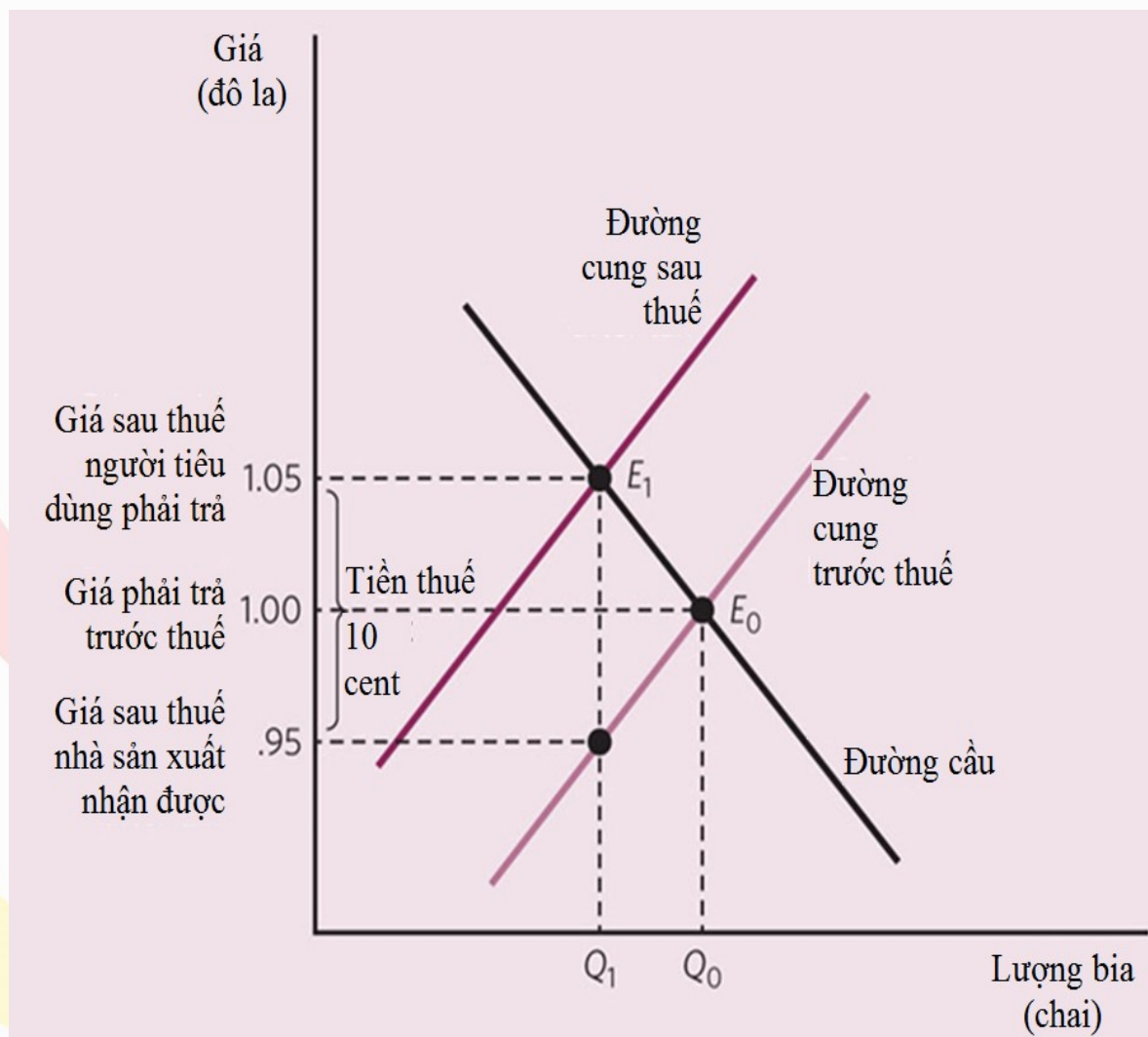

(A) Ảnh hưởng của thuế hàng hóa đối với lượng cung của doanh nghiệp. Ở mức giá bất kỳ p_0 , doanh nghiệp sẽ sản xuất lượng thấp hơn. Thuế có thể được xem là làm tăng chi phí sản xuất biên của doanh nghiệp. Lượng cung giảm từ q_0 xuống q'_0 .

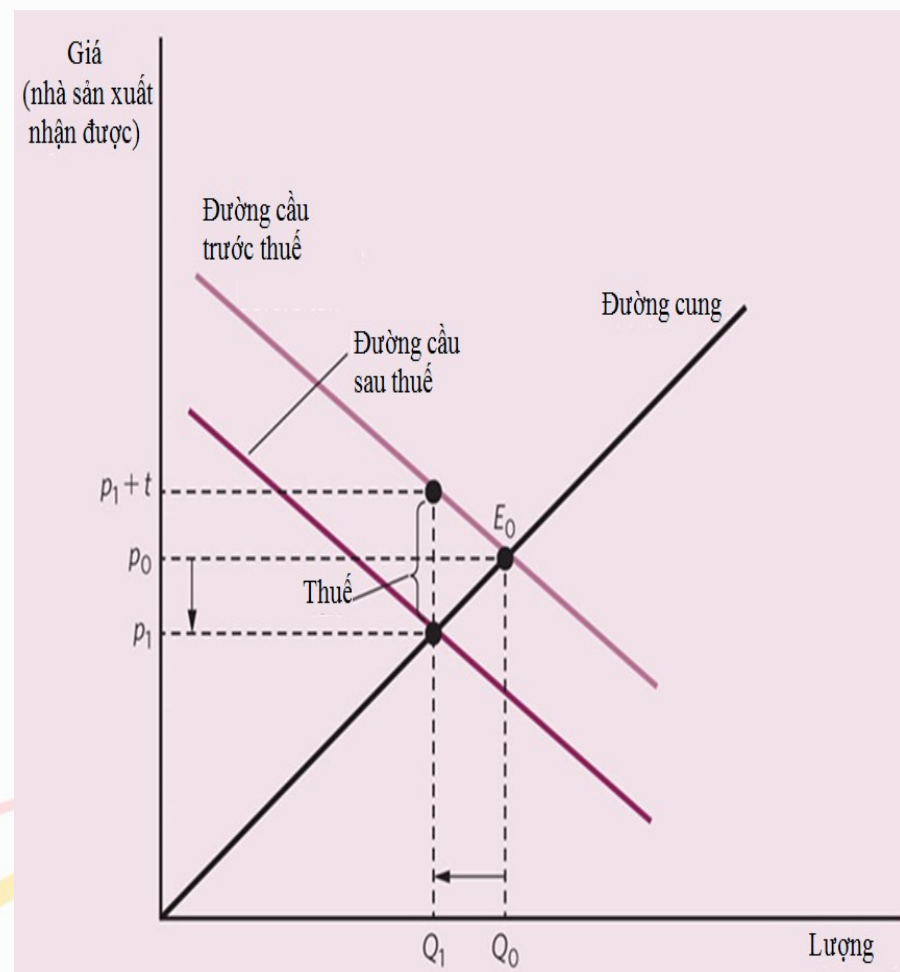
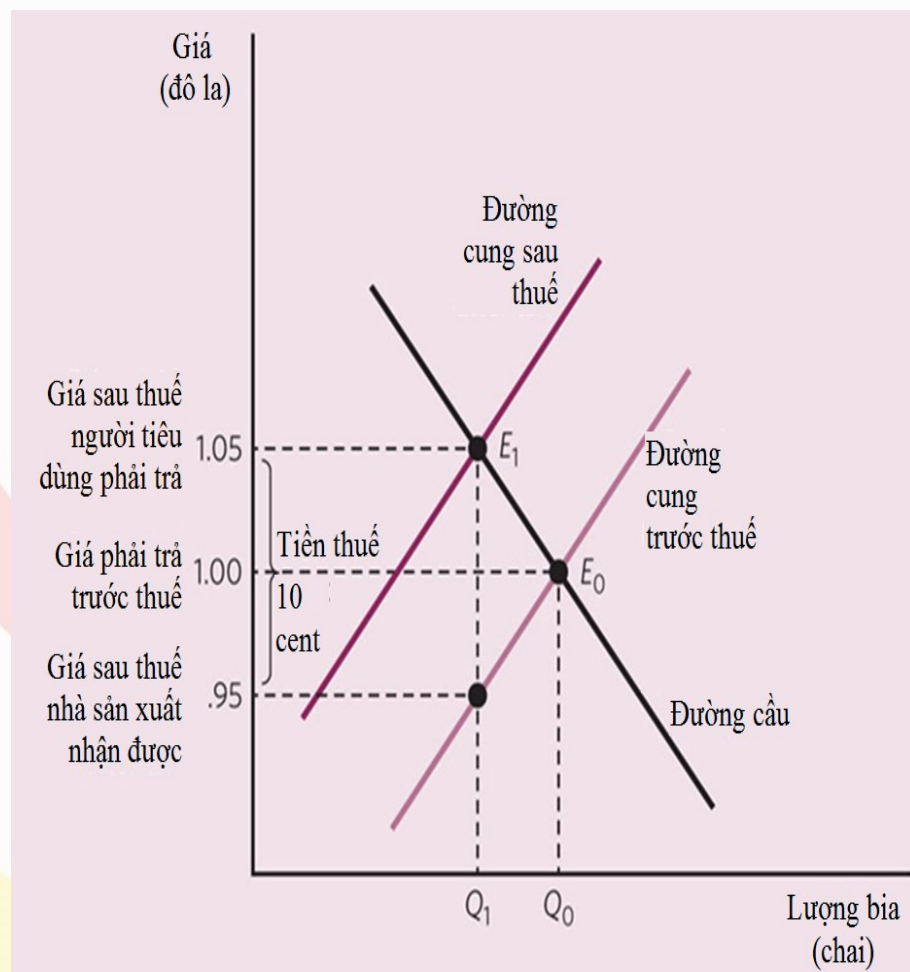
(B) Ảnh hưởng của thuế hàng hóa đối với đường cung thị trường và trạng thái cân bằng. Ứng với mỗi mức giá, thị trường sẵn lòng cung ứng ít hơn (đường cung dịch chuyển sang trái), hay nói cách khác, mức giá cần thiết để đạt được lượng cung như trước sẽ phải cao hơn một khoản đúng bằng với khoản thuế.

Ảnh hưởng của thuế đối với giá và lượng

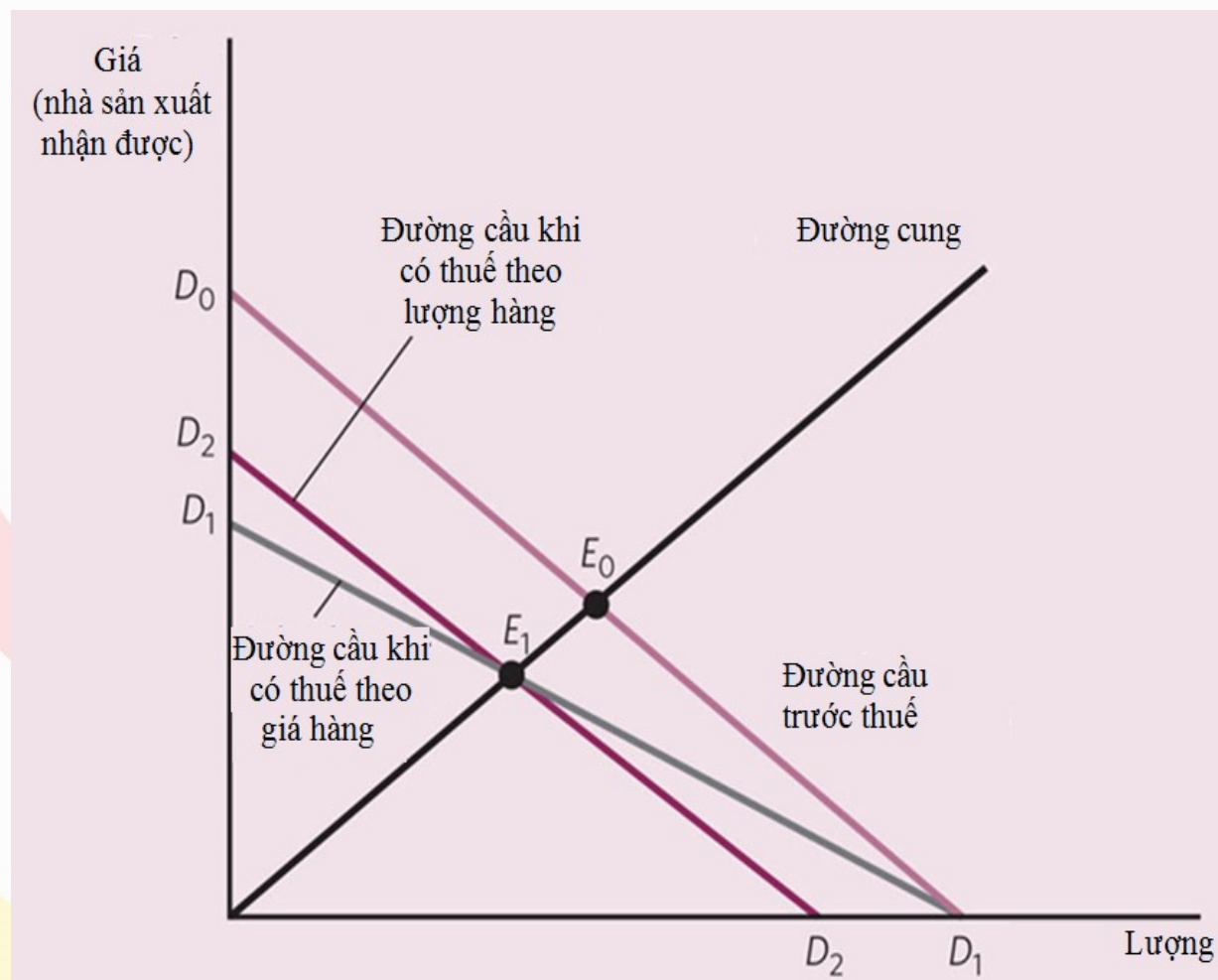

Thuế làm dịch chuyển đường cung lên trên một khoản đúng bằng khoản thuế. Điều này làm giảm lượng tiêu thụ và làm tăng mức giá đối với người tiêu dùng.

Thuế đánh vào nhà sản xuất hay người tiêu dùng có quan trọng không?

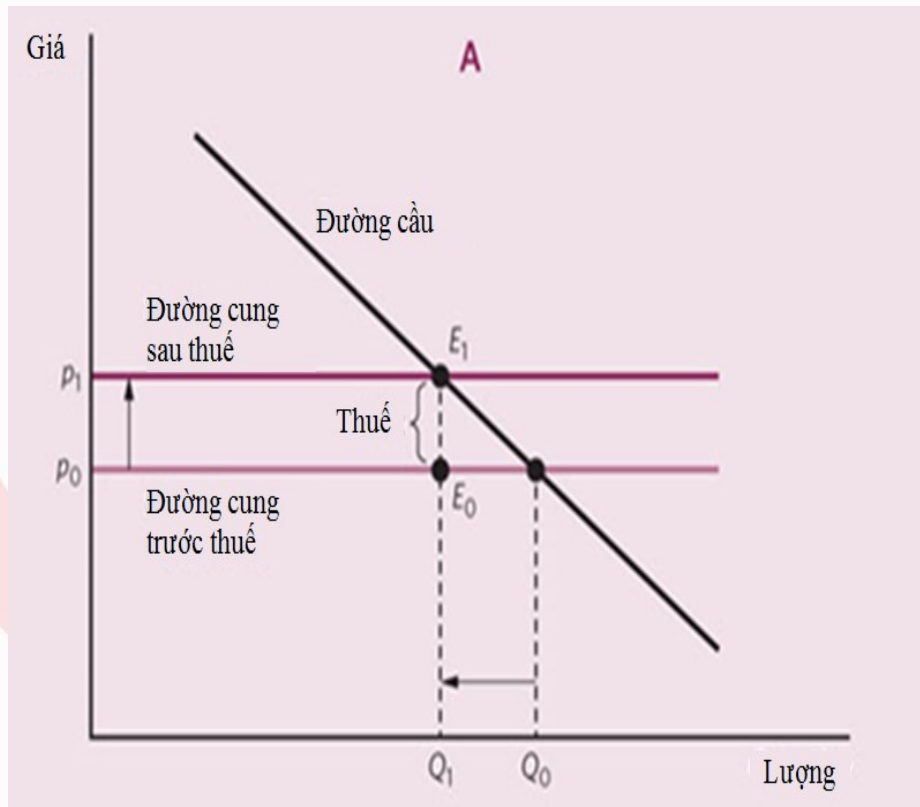

Thuế theo giá hàng sv. Thuế theo lượng hàng

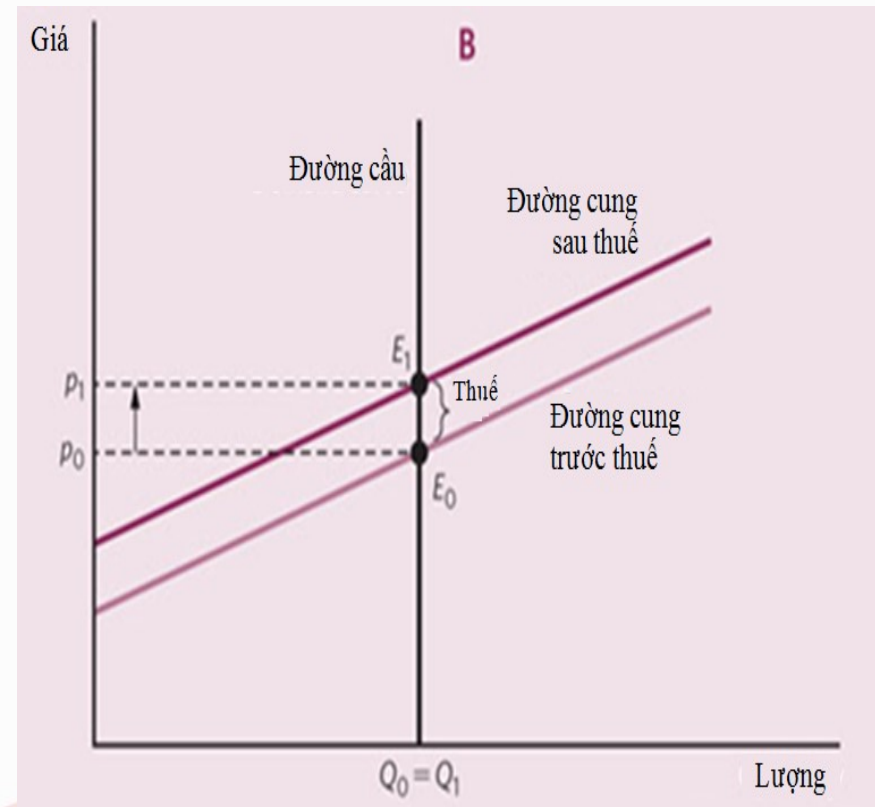

Trên các thị trường cạnh tranh, thuế theo giá hàng (thuế đánh theo tỷ lệ phần trăm cố định của giá hàng hóa) và thuế theo lượng hàng (thuế đánh theo một giá trị cố định trên một đơn vị hàng hóa mua bán) mà huy động được mức thu ngân sách như nhau thì sẽ có cùng ảnh hưởng như nhau đối với sản lượng.

Ảnh hưởng của độ co giãn Thuế do người tiêu dùng gánh chịu

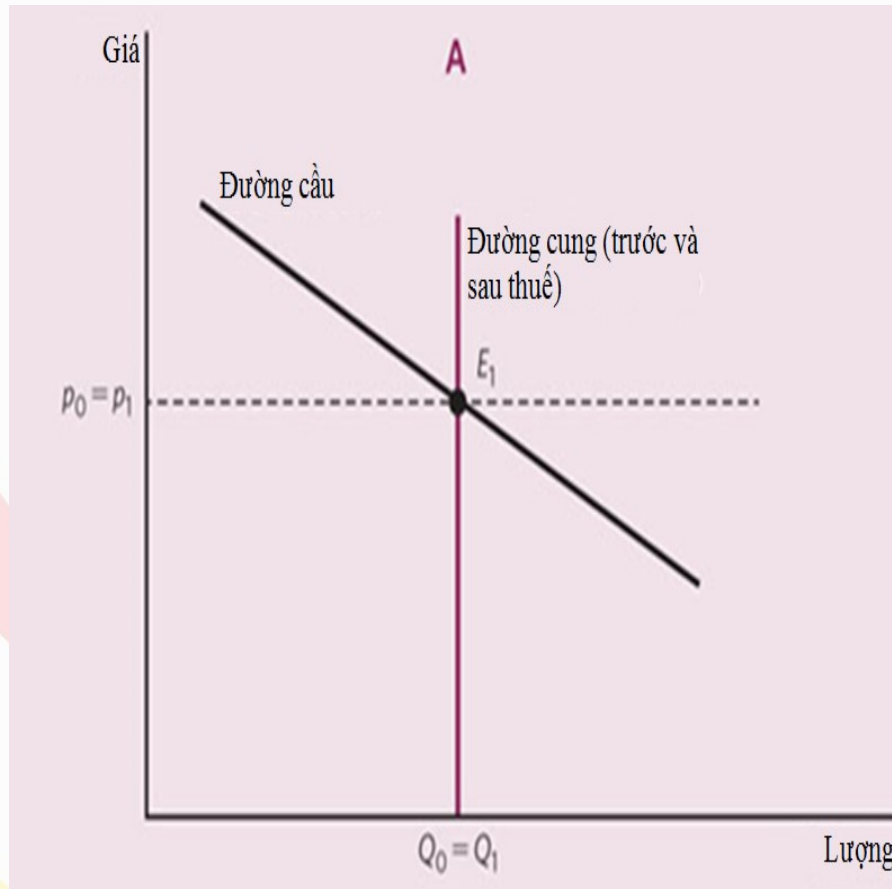

(A) Với đường cung hoàn toàn co giãn (đường cung nằm ngang), giá tăng một khoản bằng toàn bộ khoản thuế; người tiêu dùng phải chịu toàn bộ gánh nặng thuế.

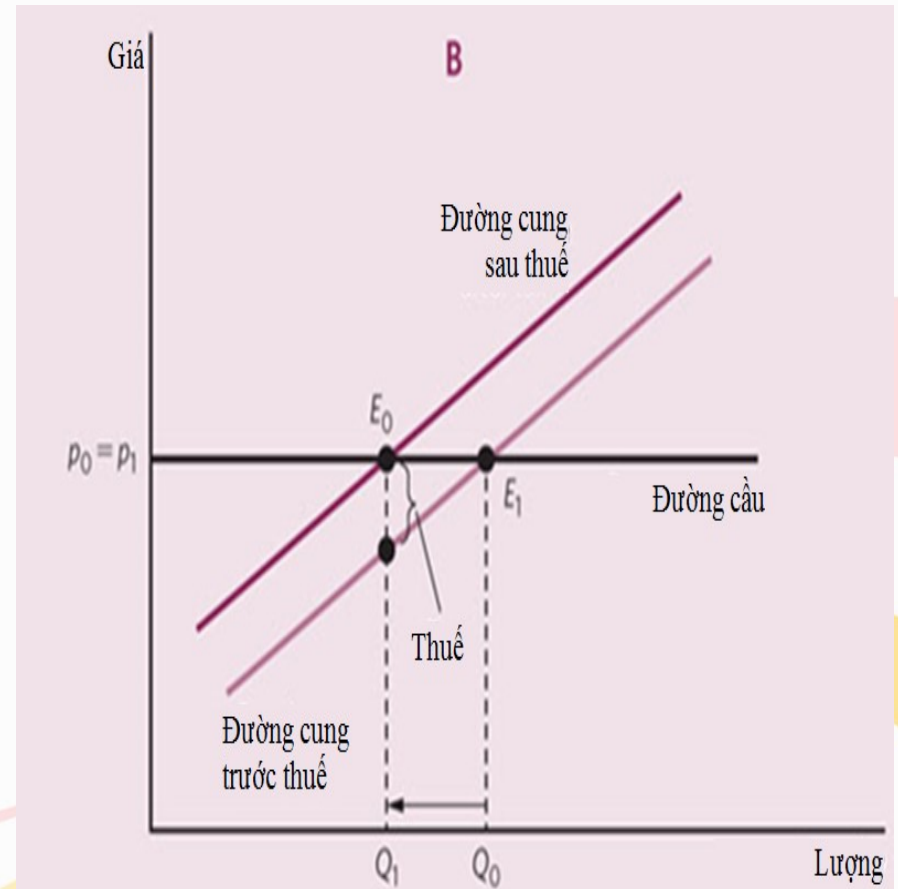

(B) Với đường cầu hoàn toàn không co giãn (đường cầu thẳng đứng) giá tăng một khoản bằng toàn bộ khoản thuế; người tiêu dùng phải chịu toàn bộ gánh nặng thuế.

Ảnh hưởng của độ co giãn Thuế do nhà sản xuất gánh chịu

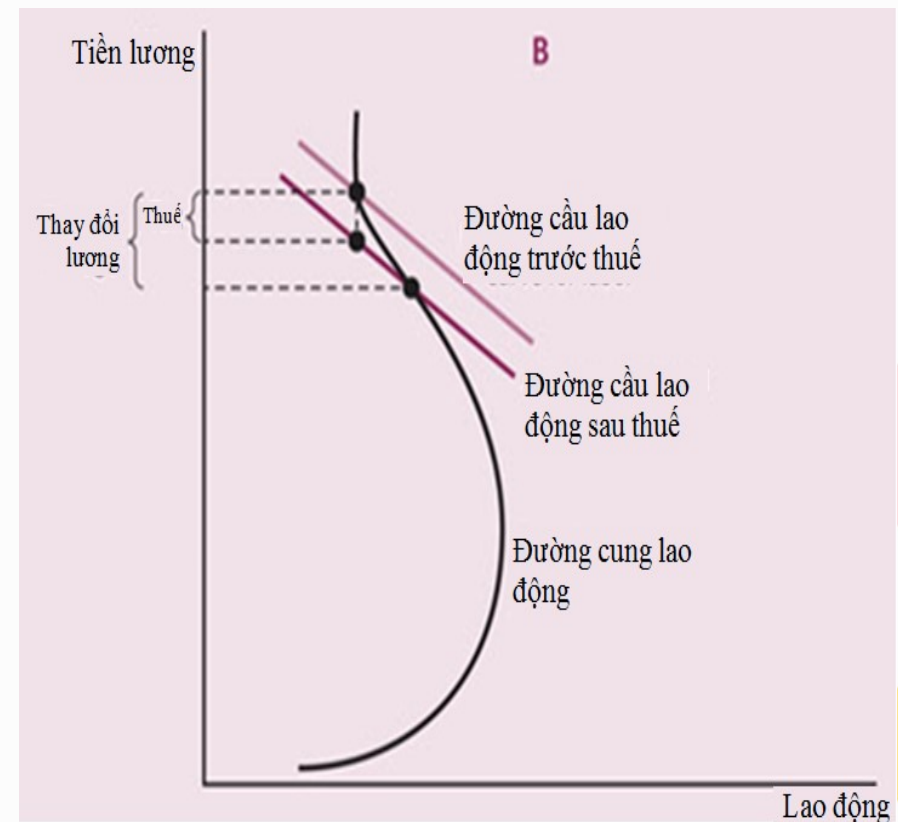
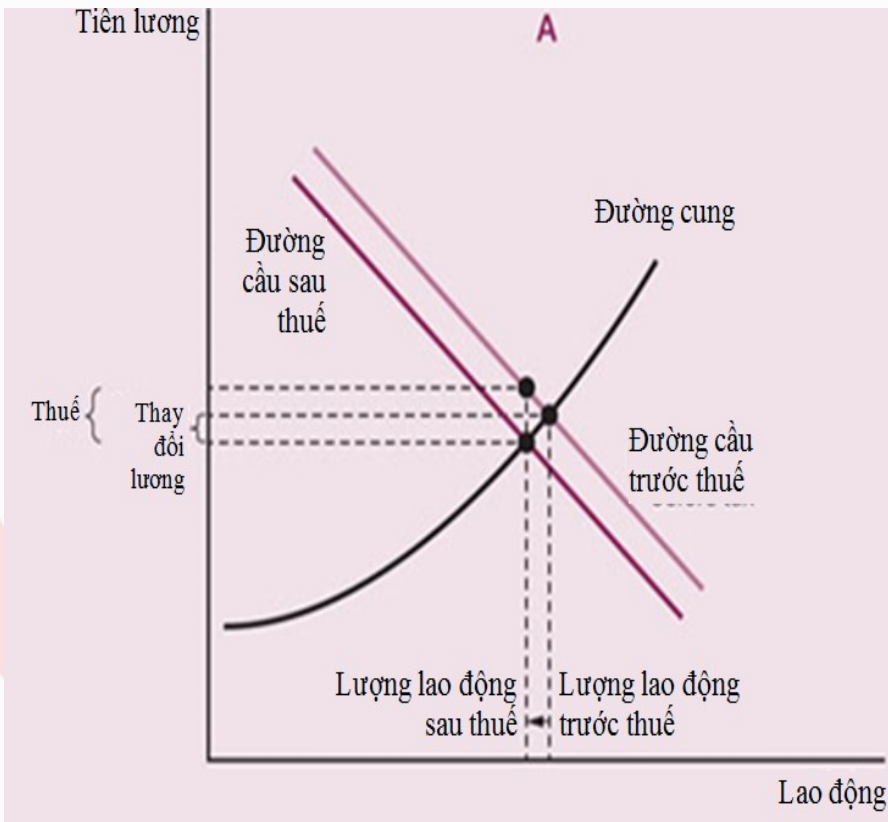

(A) Với đường cung hoàn toàn không co giãn, giá không tăng chút nào; nhà sản xuất phải chịu toàn bộ gánh nặng thuế.

(B) Với đường cầu hoàn toàn co giãn (đường cầu nằm ngang), giá không tăng chút nào; nhà sản xuất phải chịu toàn bộ gánh nặng thuế.

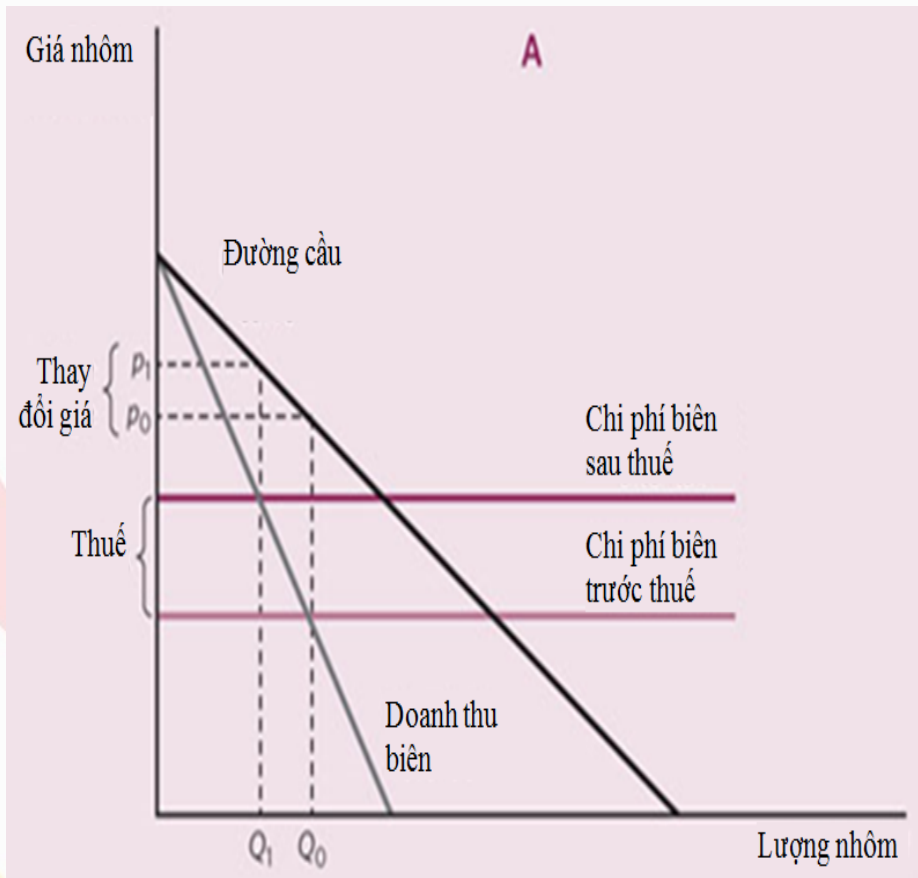
Ảnh hưởng của thuế đối với lao động

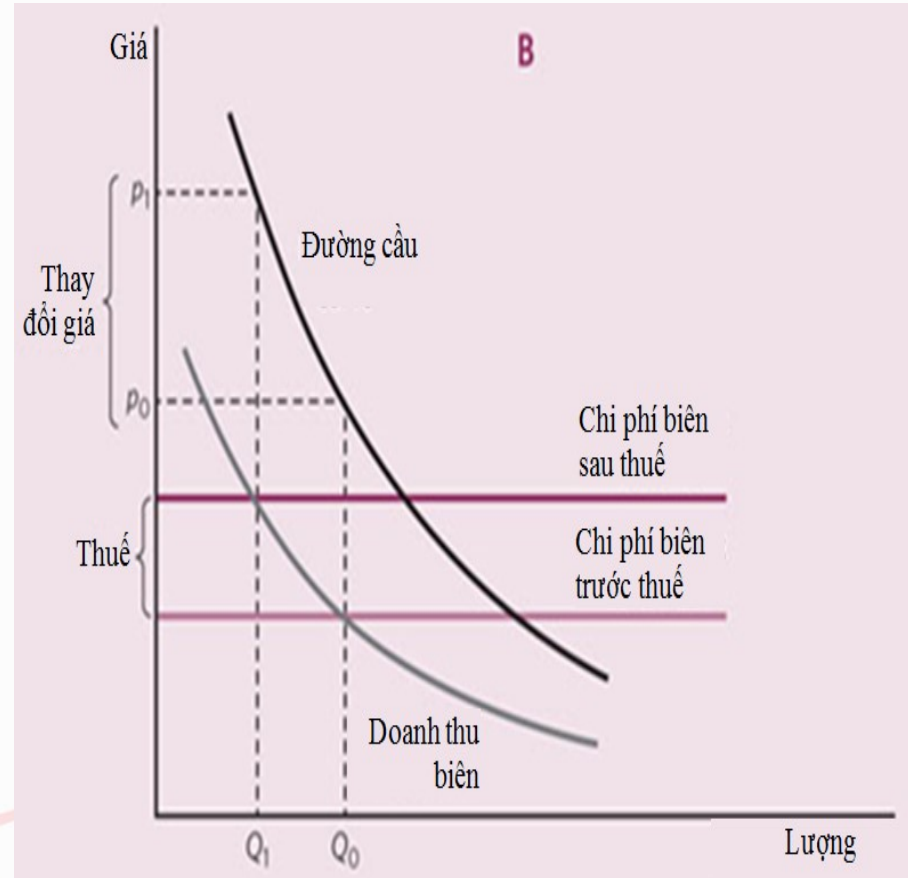
(A) Ảnh hưởng của thuế đối với lao động là làm dịch chuyển đường cầu lao động xuống dưới. Thuế đối với lao động sẽ dẫn đến tiền lương thấp hơn và lượng tuyển dụng ít hơn.

(B) Với đường cung lao động cong ngược về phía sau, tiền lương có thể giảm nhiều hơn so với tiền thuế.

Đánh thuế trong môi trường không có cạnh tranh hoàn hảo

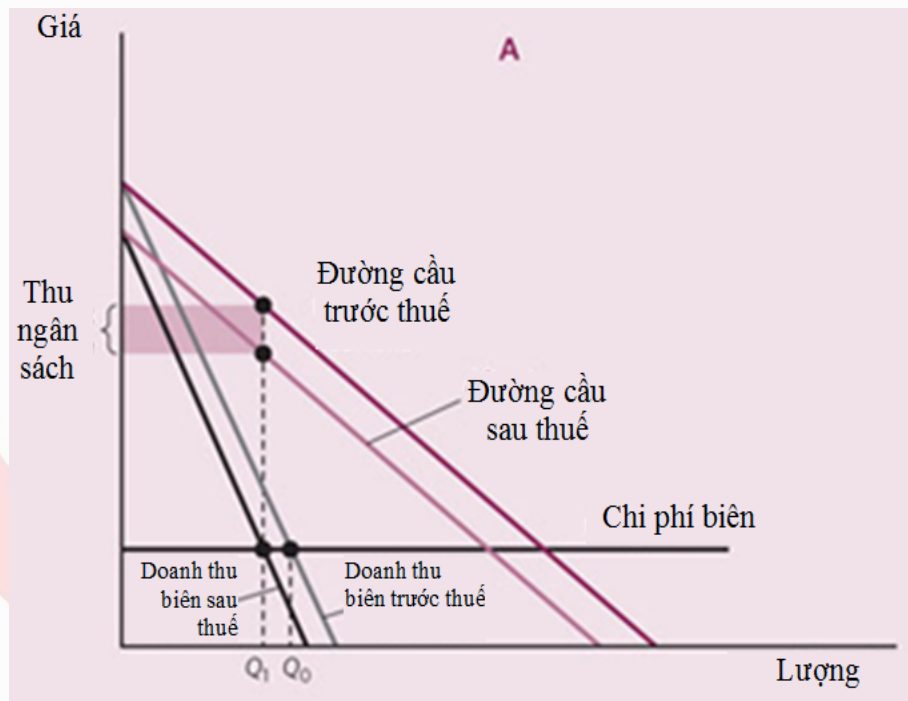

(A) Với đường cầu tuyến tính và các đường chi phí biên nằm ngang, mức giá người tiêu dùng phải trả tăng lên đúng bằng một nửa khoản thuế; người tiêu dùng và nhà sản xuất cùng chia sẻ gánh nặng thuế.

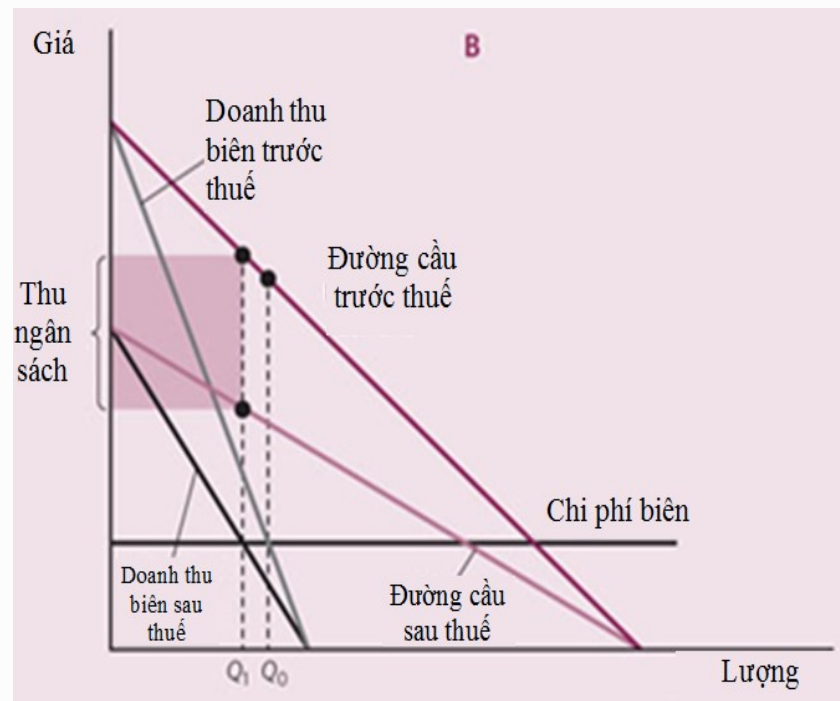

(B) Với những đường cầu có độ co giãn không đổi, giá sẽ tăng nhiều hơn so với khoản thuế.

So sánh ảnh hưởng của thuế theo lượng hàng và theo giá hàng đối với doanh nghiệp độc quyền

(A) Ảnh hưởng của thuế theo lượng hàng đối với một doanh nghiệp độc quyền có thể được xem như sự dịch chuyển hướng lên của đường chi phí biên (như trong những đồ thị trước đây trong bài) hoặc có thể được xem như sự dịch chuyển xuống dưới của đường cầu và đường doanh thu biên, như ở đây.

(B) Phân tích ảnh hưởng của thuế theo giá hàng đối với một doanh nghiệp độc quyền: ứng với một mức sản lượng bất kỳ cho trước Q_1 , thuế theo giá hàng sẽ dẫn đến thu ngân sách cao hơn so với thuế theo lượng hàng.

Đánh thuế trong trường hợp độc quyền nhóm

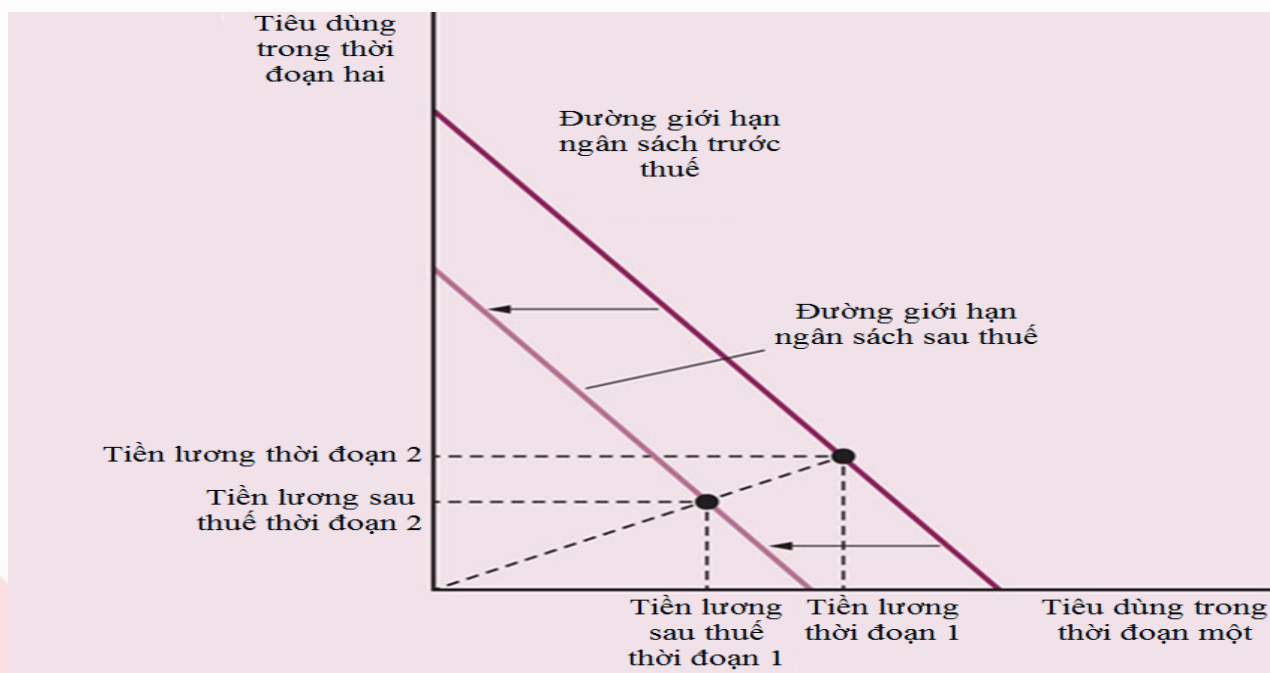
Tùy vào các kết cục có thể xảy ra

		Quả Táo	
		Giữ giá	Tăng giá
Quả Cam	Giữ giá	-5	-10
	Tăng giá	10	5

Thuế tương đương

- Hai loại thuế tương đương nhau nếu phạm vi tác động của chúng y hệt nhau.
- Thuế thu nhập và thuế giá trị gia tăng là tương đương với nhau.
- Thuế tiêu dùng và thuế thu nhập lương là tương đương với nhau.
- Thuế thu nhập trọn đời và thuế tiêu dùng trọn đời (khi không có thừa kế và cho tặng) là tương đương với nhau.

So sánh ảnh hưởng của thuế tiêu dùng với thuế thu nhập lương

Thuế tiêu dùng và thuế thu nhập lương có ảnh hưởng hệt nhau đối với đường giới hạn ngân sách của cá nhân.

- Hai loại thuế tương đương không có nghĩa là sẽ không có ảnh hưởng gì khi ta chuyển từ loại thuế này sang loại thuế kia.
- Tính tương đương chỉ có nghĩa là hai loại thuế có cùng ảnh hưởng trong dài hạn;
- Trong ngắn hạn – bao gồm thời kỳ chuyển đổi khi ban hành thuế - ảnh hưởng có thể rất khác nhau.

Những yếu tố khác quyết định phạm vi tác động của thuế

- Phạm vi tác động ở trạng thái cân bằng cục bộ
 - Tác động cục bộ của thuế lên nội bộ doanh nghiệp/ngành
- Phạm vi tác động ở trạng thái cân bằng tổng quát
 - Tác động tổng quát của thuế lên toàn bộ nền kinh tế

Ảnh hưởng ngắn hạn sv. dài hạn

- Nhiều yếu tố cố định trong ngắn hạn nhưng trong dài hạn có thể thay đổi.
- Nguồn lực khó dịch chuyển từ ngành này sang ngành khác trong ngắn hạn nhưng trong dài hạn thì dễ hơn.
- Sự phân biệt này rất quan trọng vì chính phủ thường có tầm nhìn ngắn hạn.

Tóm tắt

- Việc áp thuế lên người cung cấp yếu tố sản xuất hay hàng hóa hoặc áp thuế lên người tiêu dùng không dẫn đến sự khác biệt về phạm vi tác động của thuế.
- Việc ai gánh chịu thuế sẽ phụ thuộc vào độ co giãn cung và cầu, và phụ thuộc vào việc thị trường có tính cạnh tranh hay không.
- Thuế dẫn đến sự thay đổi giá tương đối, và phản ứng thị trường này sẽ quyết định ai là người gánh chịu thuế.
- Trong phân tích phạm vi tác động thuế chênh lệch, người ta chú trọng vào việc thay thế một loại thuế này bằng một loại thuế khác sẽ ảnh hưởng như thế nào đến sự phân phối gánh nặng thuế.
- Ở trạng thái cân bằng tổng quát, phạm vi tác động của thuế sau khi xem xét đến ảnh hưởng trong mọi ngành, có thể khác với phạm vi tác động ở trạng thái cân bằng cục bộ.